

แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

GUIDELINE FOR TEACHER DEVELOPMENT OF COOPERATIVE LEARNING ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE 2

นลินนิภา พลเสน^{1*}, วรพล คล่องเชิงศรี² และ ทิพย์วรรณ แพงบุปผา³

NALINNIPHA PHONSEN^{1*}, WORAPON KLONGCHERNGSORN² and TIPYAWAN PHAENGBUBPHA³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น รวมทั้งแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 การดำเนินการวิจัยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970 : 607 - 610) ใช้เทคนิควิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบสัดส่วนแล้วทำการสุ่มแบบง่ายให้ได้มาจากกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 29 คน ครูผู้สอน จำนวน 267 คน รวม 296 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำแนวทางไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยวิธีการสนทนากลุ่มใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าองค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในกลุ่มมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แนวทางการพัฒนาครูผู้สอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 26 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.86

คำสำคัญ : แนวทาง ; การพัฒนาครูผู้สอน ; การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล, Master Student, Educational administration, Faculty of Education Santapol College.

²⁻³ อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล, Dr., Faculty of Education, Santapol College.

* Corresponding Author, Email: Nalinnipha_ph67@stu.ac.th

Received: Feb 25, 2026, Revised: Mar 19, 2026, Accepted: Mar 22, 2026

ABSTRACT

This research aimed to investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs, as well as to propose guidelines for developing teachers in organizing cooperative learning activities in primary schools under the Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2

The research was conducted in two phases. In Phase 1, the current conditions, desirable conditions, and priority needs were examined. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table (1970: 607–610). Proportional stratified random sampling followed by simple random sampling was employed to select 29 school administrators and 267 teachers, yielding a total of 296 participants. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. In Phase 2, guidelines for teacher development were explored through in-depth interviews with four experts. The proposed guidelines were then evaluated for suitability and feasibility through a focus group discussion involving six experts, using a five-point rating scale assessment form. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI).

The findings revealed that the overall current condition of teacher development in organizing cooperative learning activities was at a moderate level. When considered by aspects, interpersonal interaction had the highest mean score. In contrast, the overall desirable condition was at a high level, with the aspect of close group consultation showing the highest mean score. The proposed teacher development guidelines consisted of four aspects with a total of 26 guidelines. The overall evaluation of suitability and feasibility was at the highest level, with a mean score of 4.86.

Keywords: Guidelines ; Teacher Development ; Cooperative Learning Instruction

บทนำ

องค์การ UNICEF (UNICEF Thailand, 2566 : 1 - 3) ระบุว่า การขาดการศึกษาที่มีคุณภาพส่งผลให้เด็กเผชิญข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และการมีส่วนร่วมทางสังคม อันอาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาพและความสามารถในการกำหนดอนาคตของตนเองที่ลดลงตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทย มีความก้าวหน้าในการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเด็กเกือบทั้งหมดได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำเริ่มชัดเจนในระดับมัธยมศึกษา โดยอัตราการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายลดลงเหลือร้อยละ 86 และ 69 ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มที่หลุดออกจากระบบส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเปราะบาง ผู้อพยพย้ายถิ่น และเด็กพิการ อีกทั้งผลการประเมินทั้งในและต่างประเทศสะท้อนว่านักเรียนไทยยังมีทักษะพื้นฐานด้านการ

อ่าน คำนวณ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ภาษาในครอบครัว และความพร้อมของทรัพยากรในโรงเรียน ชนบท ขณะเดียวกัน รายงานจาก สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย และภาคีที่เกี่ยวข้องจากการจัดสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 พบว่า เด็กและเยาวชนจำนวนมากมองว่าระบบการเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตน ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ความปลอดภัยและสุขภาวะทางใจ ส่งผลต่อแรงจูงใจ ความมั่นใจ และการมาเรียน โดยผู้ตอบแบบสำรวจจำนวนหนึ่งไม่มั่นใจว่าหลักสูตรปัจจุบันช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และรู้สึกว่าการจัดการศึกษาที่ไม่ได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง สะท้อนว่าการจัดการศึกษา还不能เชื่อมโยงความรู้สู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริม

การนำความรู้ไปใช้ได้จริง เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน ทั้งนี้ การศึกษาขั้นพื้นฐานควรปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 12)

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 (จิราพร มะสุใส, 2565) พบว่า การพัฒนาครูอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบเน้นประสบการณ์ และแบบโครงการเป็นฐาน ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การทำงานกลุ่ม การแก้ปัญหา และการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) จึงเป็นแนวทางสำคัญของการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบร่วมกัน และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและเน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

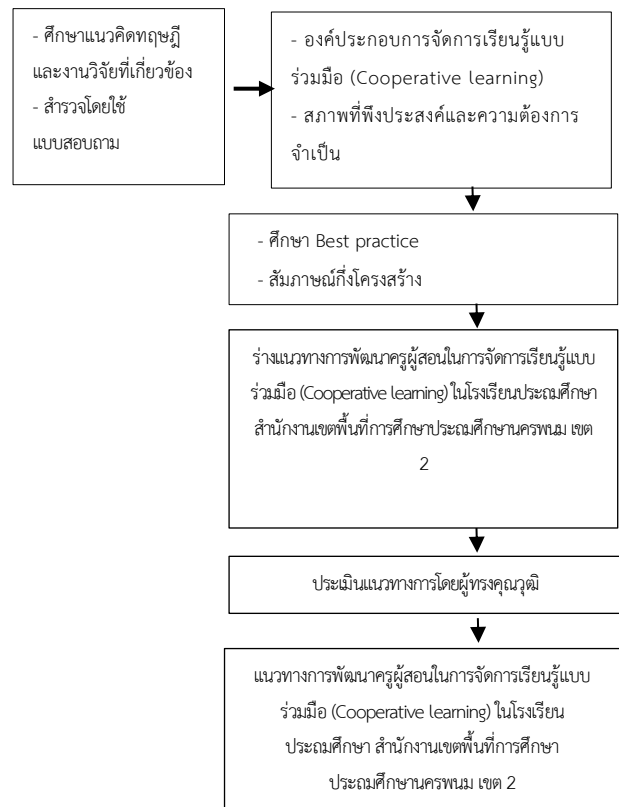
ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาศาขาการบริหารการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน ให้ความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้เกิดความคงทนของการเรียนรู้ เสริมสร้างแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เวลาเรียนรู้ให้มีคุณค่า นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและวิจารณ์ญาณ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการทำงานประสานสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผลจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือยังก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี ความเชื่อมั่นในตนเอง และการพัฒนาทักษะทางสังคมรวมถึง

เรียนมีบทบาทในกิจกรรมมากขึ้น ช่วยเหลือกันแทนการแข่งขัน และมีการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ในขณะที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล อำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบวิธีผสมผสาน (Mixed method) มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีแบบการตอบสอบถาม และสัมภาษณ์จากผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2

ขอบเขตการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนวิธีการทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative Learning) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) และสรุปองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative learning)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 127 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 1,157 คน ของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,284 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970 : 607 - 610) ใช้เทคนิควิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบสัดส่วนแล้วทำการสุ่มแบบง่ายให้ได้มาจากการกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 29 คน ครูผู้สอน จำนวน 267 คน รวม 296 คน เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2

การศึกษาในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 1 คน ครูผู้สอน 3 คน ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ 1 แห่ง

ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อประเมินแนวทางและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative Learning) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท

(Likert Scale) ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อสำรวจความคิดเห็นและระดับการปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะนำมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอน โดยคำนวณค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified priority needs index : PNImodified) เพื่อนำผลมาจัดอันดับความสำคัญและกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพการณ์จริงต่อไป

ระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือในการศึกษาระยะที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นกรอบในการร่างประเด็นสัมภาษณ์เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ที่มีแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) แล้วทำการยกร่างแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมทั้งสิ้น 6 คน ใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของกัสกี (Guskey, 2000) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามรูปแบบ google form ให้กลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามจาก google form มาตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์ของการตอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ ช่วงค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00, 3.51 – 4.50, 2.51 – 3.50, 1.51–2.50, และ 1.00–1.50 หมายถึงมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121)

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified priority needs index : PNImodified)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90.20 และส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 51.69 และมีการสรุปผลดังรายละเอียดต่อไปนี้ สภาพปัจจุบัน ของการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยรวม พบว่า มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 1.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 1.09) รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 1.10) รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 1.10) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในกลุ่ม ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = 1.10)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยรวม มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในกลุ่ม ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 1.01) รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.97) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.99)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) ของแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย โดยลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คืออันดับที่ 1 องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Face-to-face interaction) (PNImodified = 0.43) อันดับที่ 2 องค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม (Group processing) (PNImodified = 0.30) ข้อที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal skill) (PNImodified = 0.26)

2. ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 มี 26 แนวทาง ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในกลุ่ม (Face – to – face interaction) มี 8 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการตั้งคำถามจากระดับพื้นฐานสู่ระดับที่มีความซับซ้อนมากขึ้น 2) ส่งเสริมให้ครูกระตุ้นการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพในกลุ่มผู้เรียน 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีสอนที่หลากหลายและกำหนดบทบาทภายในกลุ่มอย่างชัดเจน 4) จัดอบรมให้ครูมี

ความรู้ในการออกแบบคำถามหลายระดับ และพัฒนาคำถาม (Question bank) สำหรับใช้ในกิจกรรมกลุ่ม 5) ส่งเสริมให้ครูคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการจัดกลุ่มอย่างเหมาะสม 6) ครูผู้สอนส่งเสริมการช่วยเหลือกันตามธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปรึกษาหารือภายในกลุ่ม 7) สนับสนุนการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น Think–Pair–Share และ Jigsaw ควบคู่กับการกำหนดบทบาทในกลุ่ม 8) ส่งเสริมให้ครูทดลองใช้เทคนิคที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนผลการปฏิบัติผ่าน PLC และจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารและการอธิบายให้เพื่อนฟัง

2. การเสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคลในกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วย 4 แนวทางหลัก เริ่มจากการส่งเสริมให้ครูผู้สอนกำหนดบทบาทสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มอย่างเป็นระบบ พร้อมจัดทำมาตรฐานแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและคู่มือการกำหนดบทบาทเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน ประการที่สอง ผู้อำนวยการโรงเรียนควรพัฒนาระบบติดตามพัฒนาการรายบุคคลผ่านสมุดบันทึกหรือแฟ้มสะสมงาน เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนในแต่ละภาคเรียนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ควรมีการจัดอบรมและสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะครูด้านการสังเกตพฤติกรรม การให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ และการจัดวางบทบาทในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย คือการสร้างระบบกำกับติดตามและนิเทศภายในโดยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามบทบาทรายบุคคล และการสะท้อนผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด

3. การพัฒนาทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 7 แนวทางหลัก โดยมุ่งเน้นให้ผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการแสดงออกเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมปลูกฝังการเคารพความแตกต่างและการยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายผ่านทักษะการฟังอย่างตั้งใจและการทำความเข้าใจมุมมองของผู้อื่น นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันผ่านกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสอดแทรกการสอนทักษะการจัดการอารมณ์ การแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม และการลดความขัดแย้งในกลุ่มผู้เรียน โดยอาจใช้

เทคนิคกิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อฝึกฝนการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ประการสุดท้าย คือการสนับสนุนให้ครูให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน เพื่อหล่อหลอมทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. การพัฒนาองค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย 7 แนวทางหลัก เริ่มจากการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูร่วมกันพัฒนาระบบสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเป็นทางการ พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างแบบฟอร์มช่วยผู้เรียนสรุปความคิดเพื่อใช้ปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมสะท้อนผลเป็นประจำทุกครั้งที่หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ และให้โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย บทบาท และกฎกติกาของกลุ่มตนเอง ในด้านการส่งเสริมบุคลากร ผู้อำนวยการควรสนับสนุนการจัดอบรมเทคนิคการสะท้อนผลกระบวนการกลุ่มให้แก่ครูก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันปรับแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ประการสุดท้าย ควรส่งเสริมให้ครูแกนนำเข้าสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสะท้อนผล เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ในด้านความเหมาะสม และในด้านความเป็นไปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)

แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในกลุ่ม	4.60	0.57	มากที่สุด	4	4.79	0.46	มากที่สุด	4
2. องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน	4.71	0.55	มากที่สุด	2	4.96	0.20	มากที่สุด	2
3. องค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.64	0.53	มากที่สุด	3	4.98	0.15	มากที่สุด	1
4. องค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม	4.79	0.42	มากที่สุด	1	4.86	0.35	มากที่สุด	3
โดยรวม	4.68	0.52	มากที่สุด		4.88	0.34	มากที่สุด	

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างการปฏิบัติจริงและความคาดหวังตามมาตรฐานที่โรงเรียนต้องการ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาครูยังไม่สามารถดำเนินไปได้เต็มศักยภาพ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (2014 : 5 - 7) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพของ Cooperative learning จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการกลุ่ม รวมถึงการออกแบบภาระงานที่ชัดเจน หากครูยังขาดความเชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ย่อมไม่บรรลุผลสูงสุด ดังนั้นการที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง จึงอาจสะท้อนถึงความจำเป็นในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของครูอย่างเป็นระบบ สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลางอาจเกิดจากปัจจัยด้านโอกาสและทรัพยากร โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่นี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูไม่ครบชั้น ทำให้ครูต้องรับผิดชอบงานหลายด้านพร้อมกัน ส่งผลให้การ

พัฒนาตนเองเป็นไปอย่างจำกัด สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007 : 35-36) ที่ชี้ว่า การพัฒนาครูจะมีประสิทธิภาพเมื่อมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและชุมชนวิชาชีพภายในโรงเรียน ขณะเดียวกันสภาพที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระดับมากที่สุดทอนให้เห็นว่าครูและผู้บริหารตระหนักถึงคุณค่าของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ รวมถึงทักษะทางสังคมและอารมณ์ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Johnson & Johnson (1999 : 67-71) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน และทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านกระบวนการคิดระดับสูง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้วิจัยนำอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนมีการสังเกตและให้คำแนะนำแก่นักเรียนรายกลุ่มและรายบุคคลระหว่างที่ทำงานร่วมกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้กำหนดให้มีการตรวจสอบติดตาม และบันทึกการพัฒนาผู้เรียน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนกับเพื่อนในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้เรียนมีการโต้ตอบกันแบบมีเหตุผลและสุภาพในการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมกันตามแนวคิดของ Johnson & Johnson (1999 : 71-75) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้เรียนโต้ตอบกันอย่างมีเหตุผลและสุภาพ สะท้อนว่าผู้เรียนยังต้องการการพัฒนาทักษะสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญตามที่ Slavin (1995 : 12-13) ระบุว่าคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของ Cooperative learning

1.2 องค์ประกอบด้านกระบวนการกลุ่ม สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ

พิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนกำหนดเวลาให้กลุ่มได้พูดคุยเพื่อทบทวนกระบวนการทำงาน อันเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวคิดของ Johnson & Johnson (1999 : 83-85) ที่ระบุว่ากระบวนการประมวลผลกลุ่ม (Group processing) ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงพฤติกรรมที่ส่งเสริมและขัดขวางความสำเร็จของกลุ่ม และนำไปสู่การพัฒนาการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสภาพปัจจุบันโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจสะท้อนว่าครูยังไม่ได้มีการส่งเสริมกระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่องหรือเป็นระบบเต็มรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Slavin (1995 : 8-10) ที่ชี้ว่าการจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยทั้งทักษะการจัดกิจกรรม การติดตามผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมและในภาพรวม สภาพที่พึงประสงค์ในองค์ประกอบนี้มักอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความคาดหวังของโรงเรียนที่ต้องการให้ครูสามารถสร้างกระบวนการกลุ่มที่มีคุณภาพสูง ซึ่งต้องอาศัยทั้งการพัฒนาทักษะของครูและระบบสนับสนุนจากผู้บริหารตามแนวคิดของ Fullan (2007 : 35-36) ที่ย้ำว่าการพัฒนาครูต้องมีโครงสร้างและการสนับสนุนเชิงนโยบายควบคู่กันจึงจะเกิดผลอย่างยั่งยืน

1.3 สภาพปัจจุบันขององค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอหลังจบกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสะท้อนว่าครูให้ความสำคัญต่อ “ความรับผิดชอบต่อรายบุคคล” (Individual accountability) อันเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือตามที่ Slavin (1995 : 10-11) ระบุว่า ผู้เรียนแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของตนเอง ไม่ใช่เพียงผลของกลุ่ม จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ครูส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนว่าครูพยายามส่งเสริมความเป็นเจ้าของงาน (Ownership of learning) ของผู้เรียน ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978 : 84-90) ที่ชี้ว่าผู้เรียนต้องได้รับโอกาสพัฒนาตนเองผ่านการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองควบคู่กับการทำงานกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูผู้สอนมีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน สะท้อนว่าการประเมินต่อเนื่อง (Formative assessment) และการตรวจสอบพัฒนาการรายบุคคลอาจยังไม่เป็นระบบ แม้ครูจะมีการประเมินหลังจบกิจกรรม แต่การติดตามระหว่าง

กระบวนการยังไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson & Johnson (1999 : 82-83) ที่ระบุว่า การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ครูทราบพฤติกรรมที่ต้องเสริมสร้าง และช่วยให้การทำงานกลุ่มเกิดประสิทธิภาพสูงสุด องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนมีจุดแข็งคือ การประเมินรายบุคคลและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ยังคงพัฒนาในด้านการติดตามความก้าวหน้าระหว่างกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรับผิดชอบต่องานเต็มความสามารถ และทำให้โครงสร้างของ Cooperative learning ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 องค์ประกอบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพปัจจุบันขององค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนว่าครูยังพัฒนาและส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียนได้ไม่เต็มศักยภาพ แม้บางข้อจะมีการดำเนินงานในระดับที่ดีขึ้นก็ตาม เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson & Johnson (1999 : 71-72) ที่เน้นว่าปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกัน (Promotive interaction) ต้องเกิดบนพื้นฐานของความเสมอภาคและการยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกและร่วมพัฒนาความคิดของกลุ่มอย่างมีคุณภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ครูสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนมีการวางแผนและจัดการเวลาการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าครูส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีมในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Slavin (1995 : 8 - 10) ที่ระบุว่าความสำเร็จของ Cooperative learning ต้องเกิดจากการทำงานเป็นระบบ มีการวางแผนและความร่วมมือที่ดีในกลุ่มผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์หรือข้อมูลร่วมกัน สะท้อนว่าทักษะทางสังคมด้านการแบ่งปันและการสนับสนุนกันในกลุ่มยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทั้งที่ทักษะดังกล่าวเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการทำงานร่วมกัน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978 : 84-90) ที่เชื่อว่า ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะทางสังคมได้ผ่านปฏิสัมพันธ์จริงภายในกลุ่ม และได้รับการชี้แนะจากครูในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยพบแนวทางจำนวน 26 แนวทาง ซึ่งผลการประเมินโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาที่มีความเข้มข้นจากการศึกษาผ่านโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) และการระดมความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับหลักการของ Johnson and Johnson (1999 : 67-71) ที่เน้นย้ำถึงองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือการพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก ความรับผิดชอบต่อรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกัน ทักษะทางสังคม และกระบวนการกลุ่ม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1995 : 8 - 10) ที่ระบุว่าความสำเร็จของการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องอาศัยการพัฒนาครูอย่างมีระบบ ทั้งในด้านการออกแบบกิจกรรมและการประเมินผลรายบุคคล ซึ่งปรากฏอยู่ในชุดแนวทางทั้ง 26 ประการอย่างครบถ้วนในเชิงปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้อำนวยการโรงเรียนควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผ่านเทคนิคโครงสร้างการเรียนรู้ที่เป็นระบบ เช่น Think-Pair-Share หรือ Round Robin เพื่อสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งควรจัดอบรมทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการกลุ่ม โดยโรงเรียนควรจัดทำเครื่องมือสะท้อนผลการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ การตอบคำถาม รับผิดชอบรายบุคคลผ่านการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) และการใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Jigsaw หรือ Numbered heads together จะเป็นกลไกสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกันเชิงเหตุผล อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเตรียมความพร้อมสู่ทักษะการทำงานร่วมกันในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนควรส่งเสริมองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือในด้านต่าง ๆ ดังนี้:

1. การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) ควรสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และการรับฟังเชิงลึก (Deep listening) โดยประยุกต์ใช้เทคนิคโครงสร้างการเรียนรู้ เช่น Think-Pair-Share หรือ Round Robin เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดอบรมทักษะทางสังคมที่จำเป็น เช่น ทักษะการยอมรับความแตกต่างและการสนับสนุนเพื่อนร่วมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนากระบวนการกลุ่ม (Group processing) โรงเรียนควรจัดทำแบบฟอร์มการสะท้อนผล (Reflection) ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ครูใช้ติดตามพัฒนาการทำงานกลุ่มของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และควรส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) ในการบริหารจัดการกลุ่ม อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในศตวรรษที่ 21

3. ความรับผิดชอบรายบุคคล (Individual accountability) ควรพัฒนาระบบการประเมินระหว่างเรียน (Formative assessment) ที่สามารถระบุบทบาทและความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างชัดเจน โดยใช้แบบบันทึกติดตามงานรายบุคคลควบคู่กับระบบการรายงานผลที่โปร่งใส เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักในหน้าที่และยกระดับคุณภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ในภาพรวม

4. การส่งเสริมการปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด (Promotive interaction) ควรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคนิค Numbered heads together หรือ Jigsaw เพื่อกระตุ้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกันเชิงเหตุผล พร้อมทั้งจัดกิจกรรมสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน (AAR) เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินและปรับปรุงทักษะการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูล

2. ควรจะศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่มีผลต่อการพัฒนาครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- [2] จิราพร มะสุใส. (2565). *สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- [3] บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- [4] Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- [5] Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- [6] Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- [7] Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- [8] Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.

- [9] Slavin, R. E. (2014). *Cooperative learning and academic achievement: Why does groupwork work? (Revised ed.)*. London: Routledge.
- [10] UNICEF Thailand. (2566). รายงานสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.
- [11] Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.